

TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER İŞBİRLİĞİ KONSEYİ ÜÇÜNCÜ ZİRVE BİLDİRİSİ

Gebele, Azerbaycan

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Devlet Başkanları Konseyi (bundan böyle Türk Konseyi olarak anılacaktır) 16 Ağustos 2013 tarihinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde toplanmıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev'in başkanlık ettiği toplantıya Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Almazbek Atambaev, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül ve Türkmenistan Başbakan Yardımcısı Sayın Sapardurdu Toylıyev katılmışlardır.

Devlet Başkanları;

Türk dili konuşan halkların ortak tarih, dil, kimlik ve kültürden kaynaklanan dayanışmalarını güçlendirme niyetlerini *yineleyerek*;

Türk Konseyinin çok taraflı yapısı altında ilişkilerini daha da derinleştirme yönündeki kararlılıklarını *teyit ederek*;

Daha önceki Türk Konseyi Zirvelerinde alınmış kararlara olan bağlılıklarını *yeniden teyit ederek*;

Bişkek ve Almatı Zirvelerinden bu yana tüm işbirliği alanlarında kaydedilen ilerlemeden duydukları memnuniyeti *ifade ederek*;

Egemenlik, toprak bütünlüğü ve sınırların dokunulmazlığı, içişlerine karışmama ilkelerine uygun olarak Devletlerin siyasi ve ekonomik güvenliğinin güçlendirilmesini *amaçlayarak*;

aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Kültürel İşbirliği:

1. Kültürel alanda şimdiye kadar kaydedilen gelişmeleri memnuniyetle karşılayarak ve kültürel ilişkilerde işbirliğini ilerletmeye vurgu yaparak:

- a) Türk Kültür ve Mirası Vakfı Şartı'nın onay süreçlerinin ivedilikle tamamlanmasının önemine işaret etmişlerdir.
- b) Kırgız milletinin evladı ve Türk dili konuşan milletlerin büyük yazarı Cengiz Aytmatov'un 85'inci doğum yıldönümü onuruna 2013 yılında "Cengiz Aytmatov ve Issık Göl Forumu" konulu Uluslararası Kongre'nin düzenlenmesi yönündeki girişimi desteklemişlerdir.
- c) TÜRKSOY'un 20 yıllık faaliyet döneminde kaydettiği başarıları takdir etmişlerdir.

Spor İşbirliği:

2. Konsey Üyelerinin ve diğer Türk Devletlerinin katılımıyla Birinci Türk Üniversite Oyunları için hazırlıklara başlanmasını teminen Sekreteryayı ve Üye Devletlerin ilgili Bakanlıkları ve kurumlarını görevlendirmişlerdir.

Bilim ve Eğitim İşbirliği

3. Bilim ve eğitim alanlarında şimdiye kadar kaydedilen gelişmeleri takdir ederek;

- a) Türk Akademisinin Kuruluşuna Dair Anlaşma'nın onay süreçlerinin ivedilikle tamamlanmasının önemine işaret etmişlerdir.
- b) 16 Kasım 2012 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Terminoloji Komitesi'nin ilk toplantısını ve toplantıda özellikle ortak bir terminoloji oluşturulması, bilimsel amaçlarla kullanılmak üzere terim

sözlükleri ile ortak bir alfabe hazırlanması ve ortak terimlerin kullanılması yönünde alınan kararları takdir etmişlerdir.

- c) Türk tarihi ve edebiyatı üzerine ortak ders kitaplarını da içeren, eğitim alanında geliştirilmiş işbirliği gündemini ilerletmek için gerekli adımların atılmasının önemini ifade etmişler ve birbirlerinin dillerinin eğitim kurumlarında seçmeli ders olarak okutulmasını desteklemişlerdir.
- d) İstanbul ve Bişkek'te düzenlenen Türk Üniversitelerarası Birliği'nin kurucu toplantılarını memnuniyetle karşılamış ve Birliğin hedeflerinin gerçekleştirilmesi için tedbirler alınması hususunda ilgili Bakanlıkları ve devlet kurumlarını görevlendirmişlerdir.

Ekonomik İşbirliği:

4. İstanbul'da 28 Haziran 2013 tarihinde düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkelerin Ekonomiden sorumlu Bakanları Üçüncü Toplantısı raporunu not ederek;

- a) Türk Konseyi Üye Devletleri arasında ticaret ve yatırım hacminin artmasından duyulan memnuniyeti ifade etmişler ve bu yöndeki çaba ve faaliyetleri desteklemeye yönelik taahhütlerini belirtmişlerdir.
- b) Türk Konseyi'nin ilgili Çalışma Gruplarına özel sektörün aktif katılımını desteklemişlerdir.
- c) Türk İş Konseyi'ni, Üye Devletler arasında ekonomik işbirliğini geliştirmeye desteklemeye çağırılmışlardır.
- d) Azerbaycan İhracat ve Yatırımı Geliştirme Vakfı, Kazakistan Ulusal İhracat ve Yatırım Ajansı, Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı ve Türkiye Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı arasında Mutabakat Muhtırası imzalanmış olmasından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

5. Bakü'de 3 Temmuz 2013 tarihinde düzenlenen Türk Konseyi Ulaştırma Bakanları Birinci Toplantısı raporunu memnuniyetle karşılayarak;

- a) Üye Devletler arasında ulaştırma verimliliğinin artırılması amacıyla bölgesel işbirliğinin daha da güçlendirilmesinin altını çizmişler ve Sekretarya ile ilgili kurumları, düzenli toplantılar gerçekleştirmek suretiyle bu yöndeki işbirliğinin güçlendirilmesi hususunda görevlendirmişlerdir.
- b) Üye Devlet Ulaştırma Bakanları tarafından "Ulaştırmanın Geliştirilmesi üzerine Ortak İşbirliği Protokolü"nün ve "Bakü, Aktau ve Samsun Limanları Arasında İşbirliği ve Kardeş Liman İlişkisi Kurulmasına Yönelik Mutabakat Zaptı"nın imzalanmasını memnuniyetle karşılamışlardır.
- c) İlgili makamları, bölgede ulaştırma kapasitesinin artırılması amacıyla Üye Devletler arasında mevcut ulaştırma altyapılarından yararlanma verimliliğini artırmak için çalışma yapmaya teşvik etmişlerdir.
- d) Orta Asya'yı, ana unsuru Bakü-Tiflis-Kars demiryolu olan ve Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye ile Hazar ve Marmara denizleri üzerinden Avrupa'ya bağlayacak olan Orta/Doğu-Batı Koridorunun önemini kaydetmişlerdir.
- e) Bu bağlamda, Üye Devletler arasında mevcut ulaştırma altyapılarının yanısıra Trans-Avrupa ve Trans-Asya ulaştırma ağlarının en kısa, güvenli ve ekonomik bakımdan etkin bağlantısı olarak İpek Rüzgarı projesinin (Hazar Denizi, Karadeniz ve Marmara Denizi'ni, Jezkazgan-Beynau karayolu, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu, Aktau ve Bakü limanlarının yanısıra Marmaray Tüneli'yle etkin şekilde birbirine bağlamaktadır) önemini vurgulamışlardır.

6. Türk Dili Konuşan Ülkeler arasında gümrük alanında işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan Gümrük Çalışma Grubu kurulmasını ve Gümrük İdareleri Başkanları Birinci ve İkinci Toplantılarının yapılmasını ve bu bağlamda sunulan Raporu memnuniyetle karşılayarak;

- a) Yolcu ve yük taşımacılığının kolaylaştırılmasına yönelik çabaları güçlendirmeye ve ulaşım potansiyelini artırmaya olan ihtiyacın altını çizmişlerdir.
- b) Üye Devletlerin gümrük makamları arasında ihracat ve ithalat süreçlerinin basitleştirilmesine yönelik mekanizmaların kullanılmasını ve önceden bilgi değişimi sisteminin yanı sıra, modern ve bilgi teknolojilerine dayalı ulaştırma süreçlerinin hayata geçirilmesini desteklemişlerdir.
- c) Sekretarya ve Üye Devletleri Türk Konseyinin gümrük meselelerine ilişkin projelerini desteklemek üzere uluslararası örgütler ve üçüncü taraflarla işbirliği yapmaya kuvvetle teşvik etmişlerdir.

Diaspora İşlerinde İşbirliği:

7. Türk Dili Konuşan Diasporalar arasındaki işbirliği projesini başlatan Sekretaryanın bu girişimini memnuniyetle karşılayarak;

- a) Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora İşleri Devlet Komitesi ev sahipliğinde 21 Haziran 2013'te Bakü'de düzenlenen ve Türk Konseyinin Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakan ve Kuruluş Başkanları tarafından 14 Mayıs 2013'te Ankara'da onaylanan "Türk Konseyi Türk Dili Konuşan Diaspora Ortak Eylem Stratejisi"nin Forum katılımcıları tarafından kabul edildiği Türk Konseyi Türk Diaspora Örgütleri Birinci Forumu için takdirlerini ifade etmişlerdir.

- b) Diaspora İşlerinden Sorumlu Bakanlar ve Kuruluş Başkanlarını “Türk Konseyinin Türk Dili Konuşan Diaspora Ortak Eylem Stratejisi”ne dayalı yıllık Ortak Eylem Planları hazırlamaya davet etmişlerdir.

Dış Politika ve Güvenlik Konularında İşbirliği:

8. Dışişleri Bakanlarını, Dönem Başkanı'nın himayesinde uluslararası konular hakkında düzenli istişareleri sürdürmeleri yönünde görevlendirmişlerdir.

9. Birleşmiş Milletler dâhil olmak üzere birbirlerinin uluslararası kuruluşlardaki adaylıklarını destekleme çağrısı yapmışlar ve uluslararası kuruluşlar, görevler ve uluslararası etkinliklere adaylıkları hususunda işbirliğinde bulunma arzularını ifade etmişlerdir.

10. Üye ülkeler arasında 11 Nisan 2013'te Bakü'de düzenlenen Kıdemli Memurlar seviyesindeki Güvenlik İstişarelerinin ilk toplantısını memnuniyetle karşılayarak, güvenlik istişarelerinin düzenli olarak devam ettirilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Bu amaçla;

- a) 2014'ün ilk çeyreğinde Kazakistan'ın davetiyle Astana'da Güvenlik İstişarelerinin bir turunu daha gerçekleştirmek için Üye Devletlere çağrıda bulunmuşlardır.
- b) 26 Nisan 2013'te Almatı'da düzenlenen Afganistan konusundaki İstanbul Süreci Bakanlar Konferansında Kırgız Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Sayın Erlan Abdıldayev'in Türk Konseyinin Dönem Başkanı olarak ifade ettiği üzere, Güvenlik İstişarelerinin ilk toplantısında Üye Devletler tarafından Afganistan hakkında ortak bir görüş oluşturmak amacıyla alınan kararı takdir etmişlerdir.

11. Afganistan'ın egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve ulusal birliğini desteklediklerini vurgulayarak ve yalnızca 2014 öncesi geçiş dönemi sırasında değil değişimin yaşanacağı 2015-2024 yıllarını kapsayan on yılda da bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi için güvenliğe, istikrara ve ülkenin kalkınmasına

İstanbul Süreci gibi kapsamlı girişimler vasıtasıyla daha fazla katkıda bulunmaya hazır olduklarını belirterek, Türk Konseyi Sekreteryasını İstanbul Sürecinin yardımcı uluslararası kuruluşu olarak daha etkin bir rol üstlenmesi için işbirliği yöntemlerini belirlemeye ve Güvenlik İstişareleri toplantılarındaki konuları takip etmeye çağırılmışlardır.

12. Kırgız Cumhuriyeti'nin Ekim 2013'te Bişkek'te Afgan makamlarının katılımıyla Afganistan üzerine Uluslararası Bilimsel Konferans düzenleme girişimini memnuniyetle karşılamışlardır.

13. Azerbaycan Cumhuriyetinin egemenliği, toprak bütünlüğü ve sınırlarının dokunulmazlığı temelinde kalıcı istikrarın ve bölgesel işbirliğinin önünde başlıca engellerden birini oluşturan Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafının barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasına verdikleri önemi kaydederek, Ermenistan-Azerbaycan Yukarı Karabağ ihtilafının çözümünün Avrasya coğrafyasında barış, istikrar ve refahın sağlanması yönünde kaydedeğer bir ilerleme oluşturacağına dair inançlarını teyit etmişlerdir.

14. Kıbrıs'ta, Birleşmiş Milletler himayesinde, Adadaki iki halkın siyasi eşitliklerine dayalı, müzakere edilmiş ve karşılıklı mutabık kalınmış adil ve kalıcı siyasi bir çözüme olan güçlü desteklerini teyit ederek; huzurlu, güvenli ve müreffeh bir hayata sahip olma isteklerinde Kıbrıs'ta eşit ve kurucu bir ortak olan Kıbrıs Türk halkı ile dayanışma içinde olduklarını dile getirmişlerdir.

15. Suriye'de devam eden krizden ve bölgesel güvenlik ve istikrar üzerindeki sonuçlarından duydukları ciddi endişeyi dile getirerek, çatışmanın, Suriye halkının, Suriye'nin toprak bütünlüğü ve ulusal birliğini koruma irade ve isteğine uygun olarak derhal sona erdirilmesi çağrısı yapmışlardır.

16. Türk Konseyi ile diğer ilgili uluslararası örgütler arasında daha fazla etkileşimi teşvik ederek;

- a) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı tarafından Türk Konseyine gözlemci statüsü verilmesini memnuniyetle karşılamış ve Sekreteryanın İslam

İşbirliği Teşkilatına gözlemci statüsü elde etmek için yaptığı resmi başvuruya destek vermişlerdir.

- b) Üye Devletleri ülkelerinde düzenlenen ilgili bölgesel ve uluslararası toplantılara Türk Konseyi Sekreteryasını davet etmekle görevlendirmişlerdir.

17. Türk Devletleri arasındaki siyasi diyalogu güçlendirmede Parlamentolararası boyutun önemine vurgu yaparak, 10-12 Haziran 2013'te Ankara'da düzenlenen TÜRKPA 4. Genel Kurulu'nun sonuçlarını memnuniyetle not etmişlerdir.

Diğer Meseleler

18. Genel Sekreterin sunduğu yıllık raporda belirtilen genel ilerlemeden duyulan memnuniyeti ifade ederek, Genel Sekreteri Mayıs 2014'a kadar ilave bir ara dönem değerlendirme raporu hazırlamakla görevlendirmişlerdir.

19. Türk Konseyinin 2012-2013 Dönem Başkanı Kırgızistan'ın raporunu alarak, Kırgız tarafını başarılı Dönem Başkanlığı nedeniyle tebrik etmişlerdir.

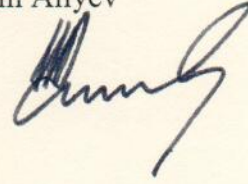
20. Türk Konseyi Dördüncü Zirvesi'nin 2014 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nde düzenlenmesini kararlaştırmışlardır.

Devlet Başkanları, Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev'e Türk Konseyi Üçüncü Zirvesi görüşmelerini yetkin bir şekilde yöneterek başarıyla sonuçlanmasını sağladığı için en derin teşekkürlerini sunmuşlar ve Azerbaycan halkı ve Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümetine göstermiş oldukları sıcak konukseverlikten duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Son olarak, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 2013-2014 Türk Konseyi Dönem Başkanlığını üstlenmiş olmasını memnuniyetle karşılamışlardır.

İşbu Bildiri, 16 Ağustos 2013 tarihinde, Azerice, Kazakça, Kırgızca ve Türkçe olarak imzalanmıştır.

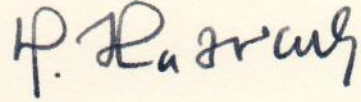
Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

İlham Aliyev

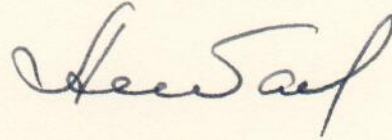
Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Nursultan Nazarbayev

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Almazbek Atambayev

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Abdullah Gül

